

„Semmit sem akarok, csak tisztességesen élni...”

Interjú Váli Dezső festőművésszel

– Tudjuk, semmit nem bízol az utókorra, műveidet számozod és lajstromozod, beírod meg átirod, fotózod. Miért?

– Mindig fontoskodok, főleg azért. Meg jó játék. Sokkal jobb evvel foglalkozni, mint festeni. Bocsánat.

– Utóéletüket is figyelemmel kíséred...

– Igaz. Épp most vásároltam vissza egy műgyűjtőtől két fontos képemet. Elég erőszakos voltam. De féltő volt, hogy eladja külföldre, ígérete ellenére. Szerencsére elég olcsó voltam... 83-ban pedig nem kis munkával visszaszereztem a Nemzeti Galériából egy gyenge képemet. Ott rögtön a raktárfolyosón darabokra törtem, az osztályvezető rémületére. Választhattak helyébe a műteremből, akármennyit. Kettőt vittek.

– Elmondanád, hogyan kezdted, milyen témákkal foglalkoztál, mik voltak az alkotói korszakaid?

– 1942-ben születtem, vagyis 46 éves vagyok. Tizenhét éves koromban találtam föl a festészetet, egyik napról a másikra. Bár Kleet már gyerekkorom óta csodáltam, a Todesengel vagy a Seefahrer a legfontosabb képeim, máig. Miket festettem az elején? Absztraktokat és szürreálisba hajlókat. Első képem a „Körtér éjjel” (1969) – ott laktam ugyanis. Aztán „Háború” meg „Villamosszerencsétlenség”, mert ilyet többet is láttam az ablakból – iszonyat volt. Van egy kis absztrakt képem 61-ből a Vattagyűjteményben, abban már nincs semmi bizonytalanság. Akkoriban Magyarász Imre, Máté Gyula, később Sugár Gyula festőművészek voltak a mestereim. Jártam hozzájuk mappával, papírra festett olajképekkel. 1962–67.: Iparművészeti Főiskola, belsőépítész szak, ki akartam kerülni a Képzőt. Az ország legokosabb emberei tanítottak akkor ott. Az oktatás figyelmes és családias volt, nem kergettek nagyhatalmi ábrándokat. A rajzoktatás is jó volt; fejek, aktok, nyaranta pedig utcák és dombok – évekig. A főiskolán az építészet teljesen magához vonzott, elbűvölt. Nem is festettem akkor két évig. Utána lelki válság, fuldoklóként kapaszkodtam a minden délelőtti festésbe. Önarcképek; megfestettem magam cári tiszti egyenruhában, égő várossal a hátam megett, ma is rejtély, miért. Talán 66-ban találtam rá a műtermem lerajzolására, ez a témám azóta többször visszatért. 1969: diplomát végleg fiókba, szabad foglalkozású, igazi festő. 69. június: „Angyali üdvözet”, a nonfiguratívra való újra rátalálás boldog szédülete. Hazaérkeztem. Aztán ez meg is maradt tizennégy évig. Bár ez a nonfiguratív, ha jobban belenézek, nem is volt annyira nonfiguratív; látvány-, valóságtörésekkel volt tele. Mint a 70-es évek elején, az angyalos képeimnél. Ajjaj, kezdek beleveszni a részletekbe. Na. 74-ben kezdtem a műterempadlómon fölgyűlesztett szemetet megfesteni, ebből később, mikor beláttam, hogy mégis kötelező megtanulnom fotózni, egy fényképsorozatot is csináltam 81-ben, ki is állítottam a műcsarnoki kiállításon táblaképeim mellett. 83-ban lakást bővítettünk, alig tudtam dolgozni. 84: az újrakezdés ijedelmé, kapkodtam fűhöz-fához. Többek között lerajzoltam egyet a nyolc-tíz évvel korábban, minden távolabbi cél és ok nélkül készített zsidótemető-fotóimból. Kétezer negyszáz felvételem volt a magyar és a miéinknél szebb és kulturáltabb kelet-romániai temetőkről. Most talán mégis lesz belőle egy könyv, én így szólok hozzá a román kérdéshez. Szóval megfestettem, aztán ennél a témánál ragadtam, legnagyobb csodálkozásomra 87 nyaráig...

– Erre az anyagodra kaptad a Munkácsy-díjat is...

– Nem, azt az egésze együtt. A temetők után pedig újra a műtermet kezdtem rajzolni, tavaly. Hát ezek az én korszakaim.

– Valamit elfelejtettél... Bálról beszélni!

– Bocsánat! 68-ban ismertem meg személyesen is. (67-es Dorottya utcai kiállítása óta csodáltam.) Néhányszor még korigált is nekem, első kiállításomat ő nyitotta meg, ravatalánál búcsúztattam.

– Mit tanultál tőle?

– Sok mindent. A gondolatait kevésbé szerettem, mint a műveit. A tüzesbarnák kezelési módját, a

felület visszakaparását. Nála is: egy forma – egy szín. A képek ikonos osztását is használtam évekig, bár egészen más indítékból, mint ő.

- *Téged még a 85-ös tévéinterjúdban is mint Bálint-követőt emlegettek...*
- Szívesen vállalom, ha ez így van. De azt hiszem, nincs így.
- *Akkor itt közbeszűrva adódik a kérdés, kik hatottak rád, és hogy vélekedsz kollégáidról?*
- Húha. Mondtam, Klee az apám. Braque a halálcsónakjaival. Morandi. A csodálatos önhitt Rothko. Nagy Balogh az öt jó képével és Nagy István. Ferenczy a zöld fenekű lovaival. Ha képet adok be, mindig megkérdem magamtól: Vaszkó Erzsébet ezt kiengedné a műterméből? Farkas István, aki mindent tudott előre, bár a főkérdésben tévedett. Persze Vajda. Visszafelé menve: Ambrogio Lorenzetti, Antonello da Messina, mindent tudott a végtelenről. Vermeer méhzümmögés-csöndjével. Sok jó festő van. És a kollégák? A Bak–Nádler-féle újgeometrizmussal nem tudok mit kezdeni; számomra kiesik, ami nem szakrális. Az Új Vadak nekem rémesen unalmasak. Kik a legjobbak? Földi Péter a madárkái-
val, Tölg-Molnár, mint egy úthenger, tartja a formáját. Iszonyú tehetségesek, de nem tetszik, amit mostanában csinálnak: Swierkiewitz, Kazovszkij, Nagy Gabi, Kárpáti Tamás, cf. Zámbo. Kovács László mindig kiváló, csak nagyon keveset látni tőle. Németh József 1960-as Műcsarnok kamaratermi kiállítására emlékezve még ma is eláll a lélegzetem. Ujházi fontos. Ez jut eszembe... Anna Margit...

– *Köszönöm. Visszatérve, még egy dátum: 86 őszétől képeid szétajándékozása...*

– Igaz. Hát, beszéljünk róla. Öríztem az életművem. S akkor ősszel megérett bennem egy vélemény-változás. Rájöttem, az egyszemélyes-múzeum-szisztéma nem jó. A művek jobb, ha konfrontálódnak a konkurenciával, vagy éppen közjük simulnak, mindenesetre inkább legyen sok helyen az anyagom. Ezenkívül rájöttem, kár lenne várni halálomig, hogy felgyülemlett gondolataimat-képeimet elkezdjük használni. Hát minek őrizzem?! Mindebből egyenesen következett, szét kell őket szórni. Külföldre eladhattam volna ugyan, de én ezt szigorúan neked, nektek és az unokáitoknak csináltam, nem a müncheni fogorvosoknak. Itthon viszont az a szűk réteg, akinek kellet, fizetésképtelen, illetve nem szokott hozzá, hogy ilyesmire pénzt adjon ki. Összegeztem, egyetlen lehetőségem maradt, a szétajándékozás. Egyébként így szinte minden képem legfeljebb pár kilométerre van tőlem, és egy telefonnal visszakereshető. Nem tartott volna a dolog egy évig, de iszonyú nagy munka volt. Háromszázhusz művet dokumentálni, diázni és fotózni, paszpartuzni, minden üveg mindkét oldalát lemosni, fölhívni az illetőt, hogy választhasson, elbeszélgetni vele, ha a kép nagy: hazaszállítani neki, rendszerint a tiplít is én vertem a falba... És rengeteg pénzbe is került egyébként. A keretek. Hát így... Nagyon boldog voltam evvel a munkával, és akkor is, amikor végre befejeztem... Nagyon nehéz több száz embert találni, akire képet lehet rásózni, és még örül is neki... Persze, múzeumoknak is adtam...

- *Mennyi műved van egyáltalán? Biztos tudod szám szerint...*
- Tudom. Múlt év végéig készült 1350. Ebből megmaradt, vagyis nem pusztítottam el: 640. Nagy része, 550 már elkerült itthonról – tehát már működik. Rajzok és képek.
- *Őnálló kiállításod?*
- Huszonkettő. De hát ez a szám nem sokat mond, ez sok mindentől függhet. Legfeljebb a szorgalmamról...
- *Beszéljünk most a szakmai közéleti tevékenységedről!*
- Szörnyű kifejezés. Tehát. 75-től öt évig tanítottam a zebegényi nyári szabadiskolában. Olyan programot kellett kitalálni, hogy a félprofi festő egyenlő eséllyel és reménnyel dolgozhasson a nyugdíjas festőnővel. Mert olyan is volt. Közben 78, a jubileumi Stúdió-kiállítás a Nemzeti Galériában. A Stúdió vezetősége ezt diplomámra hivatkozva rám bízta. Ott kitaláltam, mi lenne, ha mindenki kapna egy kis, teljesen önálló területet, boxot, mint annak idején nálunk az Iparművészetin, év végén. Sikerült megszervezni. Még a paravánépítő brigáddal is én alkudtam meg, a tűzoltóság számára meneküléstervet kellett rajzolnom. De meglett. A hivatal részéről az újítás miatt nagy volt az ijedtség, vagy öt zsúri, miniszterhelyettesi kiszállás. Az én munkámat is ki akarta Tóth Dezső dobni. Vészitscsele sok vitám volt, de akkor ő védett meg. Aztán mégiscsak összeállt az egész, bár a hivatal egy ideig még duzzogott. Ki sem akartak engedni a Stúdióval a párizsi kiállításunkra. A sajtó meg örült, hogy nahát, ezek a fiatalok valami egészen új irányt vettek... Pedig hát vettek volna ők korábban is – ez a boxos rendszerből adódott, és a relatív liberalizmusból. Mi következne? Talán 81-ben írtam egy nyílt levelet a miniszterhelyettesünknek a fölöslegesen megszüntetett nagymarosi alkotóház ügyében. Százhatvan festő aláírta. Nem lett eredménye. Körülbelül ez idő tájt (nem tudom mikor, 1800 oldalnyi, géppel írt naplómata magam számára is hozzáférhetetlenné tettem – mikrofilmen őrzik csak), szóval elvittek egy Üllői úti lakásba, és megnézhettem a Gruber-hagyatékot. Zseniális festő volt. Ott kitaláltam, és pár hónap

Műterem fekete függönnyel

telefonálással és levelezéssel megszerveztem, hogy létesüljön Gruber Béla Emlékmúzeum a váci zsinagógában. Mindenki egyetértett egy idő után, vásároltak, leltároztunk, az építésznek kiadták az átervezés munkáját, jegyzőkönyvek készültek – végül néhány év múlva elakadt az ügy, Vácnak elfogyott a pénze, állítólag... Közéletnek számít, gondolom, hogy a Szövetségben a festők vezetőségében benn vagyok. Nem sok haszonnal. Na, még egy dolog, ami viszont sikerült. Szűts Miklós festővel, jeles barátommal és szekundánsommal észbe vettük, milyen kár, hogy a Tavaszi Tárlatok intézménye szép csendesen kimúlt. Beszéltem az érdekelt fontos emberekkel, aztán írtam ez ügyben is egy nyílt levelet a szövetségén keresztül, 1986-ban. E percekben nyílik meg a Műcsarnokban.

– *Most mesélj az életedről! Az angoloknál egy önéletrajzhoz a hobbiista is hozzátartozik. Mi minden érdekelt?*

– Engem sok minden. De biztos, hogy ez másokat is érdekel?... Na jó. Sorra. Tizenkét évesen április 1-jei groteszkként teljes rendet csináltam a szobámban. Hatott és visszahatott. Megtetszett a dolog. Tartom. Akkoriban csak a geológia érdekelt. Ma már tudom, miért. Elkezdtem egy geológiai lexikont írni, a D betűig jutottam el. Gimnázium. Versenyevezős voltam, eredményekkel. Az első közösség, ahol embernek tekintettek. Egyébként, kamaszkor: évekig a földön aludtam, Barcsay Anatómiájával a fejem

alatt, varrtam magamnak egy hálósákot stb., stb. Érettségi előtt hirtelen megtanultam tanulni. Így aztán később a kollokviumok könnyen mentek. Közben megismertem Senecát, éveig tanított, és eléggé megforgatta az életemet. Akkor dobtam ki először az egész könyvtáramat. Furcsa élmény volt tizenöt évvel később Epiktétosznál 40 gyönyörű oldalon elolvasni Seneca kétkötetes Erkölcsei leveleinek teljes tartalmát... Főiskola alatt nagyon szerelmes voltam – itt tartunk egy perc csendet... Sokat jártam akkoriban az országot, autóstoppal.

Főiskola után két évig építésziroda, először kisinas Fintánál, a Hotel Duna Intercontinentál tervező-csoportjában. Az egyetlen voltam, aki fél ötkor letette a ceruzát – rohantam haza festeni. Fél év múlva át egy kisvállalathoz, mert kicsikartam belőlük a hatórás munkaidőt (persze részfizetéssel), ami akkoriban, 1968-ban hallatlan dolog volt. Már déltől festhettem. A Károlyi utcai antikváriumot és a Liszt Ferenc tér melletti hanglemezboltot a Népköztársaság útján ott terveztem, ezek ma is állnak. Ez utóbbinál kitaláltam, legyen a bolt a színes hanglemezborítókkal kitapétázva. Az ötlet annyira új volt, hogy féltem, nem fogják engedni. Ezért teljesen elrejtettem a műszaki rajzok között, csak a kivitelezés közepén vették észre. Később láttam ilyet a Champs Elysée-n. 1969. október 2. – mikor szabadúszó lettem, éppoly korán indultam munkába, mint előző nap (műtermembe már), de ünneplésül egy kis kerületet tettem, lefelé a Gellérthegy oldalán. Az első években alkalmi reklámgrafikából éltem, később kéthavonta pár napos fotómunkából. Tizenkétezer felvétel parasztszobákról, S. Nagy Kata barátom szociológiai kutatásaihoz. A kutatás befejeztével a Népművelési Intézet a negatívokat a szemébe dobta. Igaz, amikor 83-ban befejeztem a hobbifotózást, én is kidobtam 8 kiló negatívot meg egy zsák fényképet. A fotózást különben nagyon szerettem, az volt vele a bajom, hogy sok időt és figyelmet vitt el. Sok évig játszottam vele. Rettenő szerettem volna igazán részletgazdag felvételeket csinálni, de ahhoz Linhof gép kellett volna, ami nekem sose lesz. Aztán akkor nekiláttam, és pár hónap alatt építettem egy óriásgépet 24 cm-es negatív mérettel. A harmonika hajtogatásával napokig bajlódtam, végül feleségem találta ki... Fölneveltem egy bernáthegyit, sokat sétáltunk. Este bármi vendégségben is fölálltam nyolckor, hogy bocsanat, a kutyám bepisil. Nagyon jó volt, de ez egy öregember életformája, beszűkített (nem mintha társaságkedvelő ember lennék egyébként). Mi volt még? 76-tól négy évig reggelente egy órát fordítottam, főleg regényeket és művészetrajzokat. Ezen tanultam meg az angolt. Az első nap teljesítménye 2 sor volt, az utolsóé 12 oldal. Beszédgyakorlatom nincs.

A 80-as évek elején egy svájci úr hozott egy japán walkmant egy képemért. A létező legdrágábbat. Lányom szédése idején a Svábhegyen a mély hóban föl s alá sétáltam, közben körbevett Bartók Brácsaversenye. Fantasztikus volt. Akkoriban együtt éltem a zenével, beszereztem, ami kell, kazetta-gyűjtemény, minden. Ezt is abbahagytam; beláttam, nincs türelmem tartósan más ember munkájára figyelni. Talán majd még egyszer. Egy barátom nagyon örült az erősítőnek, szalagoknak, hangszóróknak, ágyból ugrasztottam ki.

– *Utazások?*

– Európa múzeumait megnéztem. Ja, még a zene. Furulyázni is megtanultam egy könyvből, eljutottam a Bach H-moll szvitig. Csak a kutyám füle nem bírta, mindig vonított... És körülbelül eljutottunk a mához. Hosszú út. Tanulságok levonandók. Ámbár közben is megittam.

– *Családi élet?*

– Két gyerek, tisztességes, igyekvő családi élet. Nyáron nyaralunk. Igaz, én fogcsikorgatva, hogy ilyenkor nem dolgozhatom.

– *Pénz?*

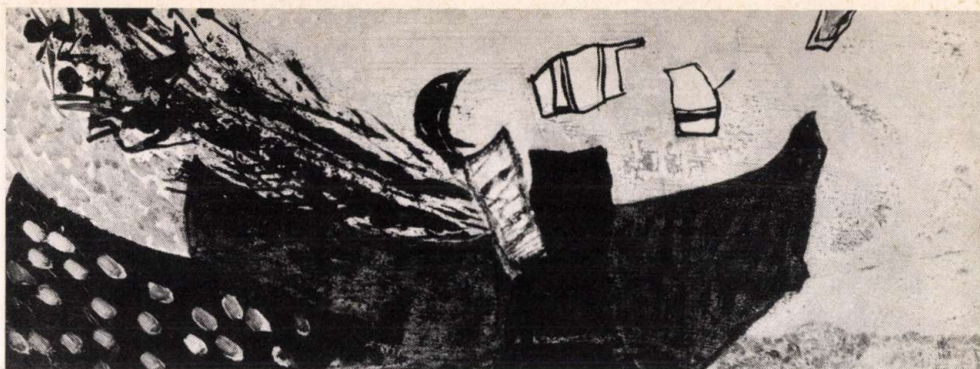
– Vagy tíz éve megélek a képeimből, kompromisszumok nélkül. Az állam vásárol tőlem – legalábbis eddig, múzeumok számára. Igaz, családomat is szegénységre kényszerítem. Bár ez a szegénység igen relatív. Van egy Trabantunk.

– *Napirended?*

– 5,37-kor kelek...

– *Miért pont akkor?*

– Egy kerek szám mennyiben más? Kevésbé lennék álmos?... Akkor először egy órát lelkem rendben-tartásával töltök, majd egy felet testemre, vagyis izmaimra fordítok. A szellememre nem jut idő. Vagy kedv. Tíz év thomasmannozás után nehéz valami jó találni. Mikicát óvodába, ha én vagyok a soros, majd bevásárlás, mosogatás, reggelikészítés a már üres lakásban, és a Magyar Nemzetet is átnézem. Ha ég a piros lámpa, centrifugára kapcsolom a mosógépet, mert az innét az én dolgom. Kilenc, fél tíz körül kezdek festeni... Ebéd után kihúdom a telefont, és két órát alszom, fáradékony vagyok. Délután ritkán festek... Háromnegyed tizenegykor oltok.

Változó idő

– *Mindennap festesz?*

– Ha nem lenne élet és szakmai élet, mindennap festenék. De van. Képet szállítani, falécut és zoknit venni, anyácskámát megnézni. Szerencse, hogy van autóm, így avval járok az autójavítóba. A kecskeméti alkotóházban, ahova évente lemegyek, mindennap egész nap festek. Vákuumbúra alatt. Ilyenkor még azt is megkérem, ne küldjenek levelet nekem. Szóval vákuum. De ezt szellemileg sem lehetne pár hétnél tovább bírni, talán fizikailag se, és nem is lenne értelme. Hamar elfogyna a levegő a bura alatt.

– *Hogyan festesz? Hogyan készül a képed? Sokan mondják, hogy amikor a mű már teljesen készen áll a fejükben, csak akkor kezdik el a vásznat...*

– De jó nekik. Én az égvilágon semmit nem tudok a munka következő percéről – ritka kivételtől eltekintve –, nemhogy a kész műről. Na, most három évig sejtettem, hogy ha reggel elkezdek dolgozni, valószínűleg temetőszépítő kép lesz belőle. De hát ez csak nagyon a felszíne a dolognak. Fáradtan, sötétben tapogatózva keresem a következő gondolatot, sokszor reményt veszítve. Fehér képet szeretnék festeni – okker vagy fekete lesz. Hogy kezdem? Apró ceruzarajz, vázlat, öt-tíz perc. Ha megtaláltam, ezt gyorsan és gondolkodás nélkül fölrajzolom egy alapozott táblára, majd ugyancsak fonolás nélkül a bal saroktól kezdve végigfestem a formákat. Az eredmény rendszerint szörnyű. (Ha nem, az még nagyobb baj.) Akkor hátralépek, leülök, megnézem, megvakarom a fejem, majd elkezdődik az érdemi munka. Egy délelőtt általában valamennyire befejezek egy képet. Akkor félreteszem, aztán, ha kell, hónapokig, évekig javítgatom, szeretgetem. Szerencsére soha nem kényszerülök friss képet meggondolatlanul kiengedni a műteremből. Gyorsan és feszülten dolgozom, türelmetlenül. A részletekre sokszor nagyon nehezen szánok figyelmet. Bár végül is a képet közelnézetre is meg szoktam csinálni, hogy úgy is mondjon valamit...

– *Mi a festészet lényege?*

– Két szín találkozása, csodás találkozása...

– *És mi a szerepe, az értelme?*

– Szerintem?... Hát a világ, vagyis az ember legfontosabb dolgaira tanít. Mint az anyák vagy a papok. Segít. Egy villám fényénél pillanatra meglátod Isten köpenye szegélyét. Az utolsó ember halála pillanataig a művészet mindig nagyon fontos dolog lesz, ha ezt nem éli is át mindenki...

– *Aki nem éli meg, annak is fontos...?*

– Igen.

– *Vissza hozzád. Más ember, más festő vagy, hogy pár éve elhagytad a nonfiguratívot?*

– Biztosan. De nem tudom miben... Bár...?!

– *Hogy érted?*

– Nézd. A nonfiguratívban mindig annyira hittem, mint a kezemben vagy a szobámban, csodálkozom is, hogy most nem azt csinálom... De elmagyarázták nekem, hogy semmi különbség: minden kép absztrakt. Igaz. Meg hát az ember ezt belülről úgysem irányíthatja, hiába szeretnék én most hirtelen zöld szemű lenni... Na, annyit lehet, hogy például mikor láttam, hogy temetőképeim egyre rosszabbak, akkor megcéloztam egy témaváltást...

– *Azt hogyan?*

– Hogyan? Először is minden temetőfotómat szétajándékoztam. Pontosabban a bölcsészakadémiának

adtam. Aztán minden egyéb dolgomat is kidobtam, és abbahagytam és elhagytam, amit egy középkorú család ember csak megethet. Vagy azon túl is még, egy kicsivel. Könyveimet, mindent... Most, ez alkalomból is, olyan vákuumot teremtettem a műtermemben és az életemben is, ami végül már csaknem elviselhetetlen volt (családomnak meg én) – aztán ez az üresség a fizika és a lélektan törvénye szerint megteremtett valami újat... Lefotóztam egy esetleges leendő kiállításom leendő plakátja számára kriptaüres szobámat. Majd észbe kapva, a fotót meg is festettem. Azt hiszem, először leginkább Vojnich modorában. Mondják. Kétségkívül nagyon becsülöm a képeit. Majd ez az induló témasorozat, mint annyiszor már, megint a líra felé mozdult el, ha jól értelmezem...

– *Most merrefelé szeretnél menni?*

– Nyugat felé. Bocs. Nincsenek nekem terveim, nem látod? Egyébként tényleg el szeretnék menni, New Yorkba, egy hétre, megnézni az öt nagy múzeumukat. Egy óriásbank pánccélterme is megtekinthető, aranyrudakkal meg őrséggel. El is megyek, megnézem. Most májusban. Azon a nevezetes amszterdami képaución nekem is elkelt két képem. Mesés összeghez jutottam. Százötvenezer.

– *Mégiscsak adtál képet külföldre...?*

– Tévedésből, megtévesztettek. És utoljára, remélem.

– *Mért csak egy hétre mész? Nem kapkodás ez?*

– Dehogynem. Mindig kapkodok meg rohanok. Csakhogy egy hét után nagyon fölösleges embernek érzem magam tevékenykedés nélkül, pláne külföldön. Hát, számolok ezzel. Mindig így járok. Szerencsére a norvég ösztöndíjamat végig lehetett síelni, meg hajókézni... Hát ezért az egy hét.

– *Munkamánia?*

– Sajnos, igen.

– *Miért sajnós?*

– Nem tudok élni. A meleg vízre is azért szoktattam rá magam, mert gyorsabban megvan, mint a tea. Csak lóholni, dolgozni vagy aludni tudok. És ez embertelen. És helytelen is.

– *Elítéled magad?*

– Nem, az nem az én dolgom. De tudom, hogy ez így tökéletlenség.

– *Szeretnél tökéletes lenni?*

– „A tökéletességre való törekvés már sok embert tökéletesen elviselhetetlenné tett.” Engem is. Ma már semmit nem akarok. Csak tisztességesen élni. Élni a szeretetparancsot, amit Szent Pál apostol mellett P. Howard fogalmazott meg a legszebben: „Tiszteld embertársad elmebáját!”

– *Ennyire hegyről nézed az életedet?*

– Ha a bizonyosságot, hogy valamit NEM tudok, valamihez nem értek, annak lehet nevezni... Bár ez sem igaz, látod. Nézd, én nyolc és fél évesen egy hónapig skarláttal kórházban feküdtem. Nyomorultul éreztem magam, nagyon hiányzott anyám közelsége. Ott aztán megtaláltam egy gondolatot. Az utolsó napon, vagyis 1951. május 30-án azt mondtam magamnak: egy egész hónap kellett ahhoz, hogy fölfogjam és megértsem végre valahogy, hogy én ide kerültem, én itt vagyok a kórházban, és nyilván egy egész élet kell majd hozzá, hogy megértsem, hogy én – élek... Igazam lett. Életem legnagyobb része ebben a kilátástalan bizonytalanságban telt el... Azért is dolgoztam mindig annyit – gondolom azért lettem festő is... Egy boldog ember sört iszik a lugasban, nem?

– *És ma?*

– Ma már tudom. Megtaláltam. De erről ne többet.

– *Bocsánat, miért?*

– Szent Ferenc megkérte a mandulafát, mesélne neki Istenről. A fa egyszerre virágba borult. Hát ennyi.

– *Akkor te tulajdonképpen leginkább napi tíz órában imádkozni szeretnél?*

– Talán igen. De nekem más a munkám. Az ima sem érdemszerzőbb egyébként, mint például a zsemlesütés. Az ember álljon nyugodtan, ahol van. Illetve menjen, lehetőleg előre – természetesen. Érdekes, most ez az ország a „mi lett volna, ha” és a „mi minden kéne” lázában ég. Ahelyett hogy... nyugodtan tenné a dolgát.

– *Ne törődjünk a jövőnkkel?*

– Én azt mondom, mindent tegyünk meg érte, és ne törődjünk vele.

A kérdéseket magnós interjúkból fölkérésre összeválogatta, majd rögtön felelt is rájuk – V. D. 1988. május.

Váli Dezső: Angyali üdvözlés

MOZGÓ VILÁG

Baló György
Berkes Erzsébet
Bognár Róbert
Hovanyecz László
Kunert Éva
Mező Ferenc
Schreiber György
P. Szűcs Julianna

A szerkesztőség tagjai:

publicisztika
vers
szociográfia
társadalomtudomány
tördelőszerkesztő
próza, kritika
olvasószerkesztő
főszerkesztő